

UNIVERSITATEA „OVIDIUS” CONSTANȚA

Școala Doctorală de Științe umaniste

Domeniu de doctorat: Istorie

TEZA DE DOCTORAT

**POLITICA DE URBANIZARE A ROMÂNIEI ÎNTRE
ANII 1948-1989.**

STUDIU DE CAZ: ORAȘUL MIERCUREA-CIUC

REZUMAT

Conducător de doctorat

Prof. univ. dr. Valentin Ciorbea

Student-doctorand

Radu (căs.) Ghiață Gina

CONSTANȚA, 2014

CUVINTE CHEIE:

arhitectură, bloc, centru civic, comunism, demografie, industrializare, locuințe, modernizare, oraș, sistematizare, spațiu locativ, urbanizare.

CUPRINS

Introducere.....	3
CAPITOLUL I:	
Urbanizarea în ideologia Partidului Comunist Român. Materializarea în legislație....	5
<i>I.1 „Modernizarea orașelor” în ideologia comunistă.....</i>	<i>6</i>
<i>I.2 „Locuința colectivă” în viziunea Partidului Comunist Român</i>	<i>7</i>
CAPITOLUL II:	
Mecanisme specifice regimului comunist pentru aplicarea politicii de urbanizare	9
<i>II.1 Rolul determinant al industrializării în procesul comunist de urbanizare.....</i>	<i>9</i>
<i>II.2 Sistematizarea teritorială a orașelor și construirea „centrelor civice”</i>	<i>9</i>
<i>II.2.1 Deveniri urbane: transformarea administrativă a unor comune în orașe.....</i>	<i>10</i>
<i>II.2.2. Sistematizarea și reconstrucția orașelor.....</i>	<i>10</i>
<i>II.3 Evoluția situației demografice urbane și a fondului rezidențial.....</i>	<i>11</i>
<i>II.3.1 Evoluția demografică urbană.....</i>	<i>11</i>
<i>II.3.2 Construirea spațiului rezidențial.....</i>	<i>12</i>
Capitolul III:	
Studiu de caz: orașul Miercurea-Ciuc.....	13
<i>III.1 Miercurea-Ciuc de la atestarea documentară la instaurarea comunismului.....</i>	<i>13</i>
<i>III.1.1 Evoluția teritorială și demografică a orașului până în anul 1948.....</i>	<i>13</i>
<i>III.1.2 Activitatea economică.....</i>	<i>14</i>
<i>III.1.3 Edificii istorice și viața spirituală în zona Ciucului.....</i>	<i>15</i>
<i>III.2 Evoluția orașului în perioada comunistă.....</i>	<i>15</i>
<i>III.2.1. Extinderea teritorială a orașului</i>	<i>15</i>
<i>III.2.2 Evoluția economică.....</i>	<i>16</i>
<i>III.2.3 Situația demografică a orașului Miercurea-Ciuc.....</i>	<i>16</i>
<i>III.2.4 Măsuri pentru asigurarea spațiului locativ populației orașului.....</i>	<i>17</i>
<i>III.2.5 Sistematizarea orașului și construcțiile edilitare.....</i>	<i>17</i>
Concluziile.....	18
Bibliografia.....	20

INTRODUCERE

După 1989, liberalizarea cercetării documentelor a creat posibilitatea abordării istoriei perioadei comuniste, acest aspect putând fi observat din numărul mare al lucrărilor consacrate subiectului. Cercetarea nu a vizat însă în mod egal toate aspectele istoriei comunismului, pe anumite domenii, documentele ne oferă informații inedite. Un astfel de domeniu este și urbanizarea în politica regimului comunist.

Alegerea temei „**Politica de urbanizare a României între anii 1948-1989. Studiu de caz: orașul Miercurea-Ciuc**” este motivată de importanța evoluției fenomenului urbanistic în perioada comunistă, a multiplelor consecințe ale acestuia asupra structurii orașelor la nivel arhitectural, demografic, social și cultural.

Înainte de 1989, în România, nu au fost elaborate lucrări de istorie critică privind evoluția de ansamblu a orașelor în perioada de după 1945, această temă fiind abordată mai ales în lucrări științifice de geografie, arhitectură, și secvențial în lucrările generale de istorie, în general, în cadrul capitolelor referitoare la industrializare. Deși în ultimii ani s-a acordat o atenție deosebită temei urbanizării, există încă probleme neabordate sau abordate foarte puțin, studii nescrise și dosare necercetate.

Proiectul analizează *aspectul urbanistic în ideologia comunistă, materializarea urbanizării prin legislație, identificarea mecanismelor de impunere a politicii în acest domeniu, precum și consecințele evoluției urbane*, în perioada 1948-1989.

Pentru o bună înțelegere a politicii urbanistice a regimului comunist, a aplicării legislației prin mecanismele specifice sistemului, a fost realizat *studiul de caz: acțiunea de urbanizare desfășurată în orașul Miercurea-Ciuc*. Acest oraș transilvănean, cu un patrimoniu de arhitectură urbană autentică, a urmat etapele impuse la nivel național prin politica de urbanizare și a cunoscut, ca toate orașele din România, consecințele ei.

Dat fiind scopul acestei teze de doctorat, documentarea valorifică pe lângă contribuțiile historiografice, documente inedite din fondurile arhivistice de la Arhivele Naționale și anume: fondul Comitetului Central (C.C.) al P.C.R. - secțiile Cancelarie, Economică, Propagandă și agitație, Gospodăriei de partid, fond Consiliului de Miniștri, care cuprind documente importante emise sau primite de la organele din sistemul de conducere, hotărâri ale Comitetului Central al P.C.R. și ale Consiliului de Miniștri, note informative, procese-verbale ale ședințelor Secretariatului Comitetului Central, materiale prezentate în cadrul ședințelor referitoare la problema urbanizării, adrese ale Comitetului de Stat pentru Arhitectură și Construcții, ale Ministerului Construcțiilor, tabele, situații

statistice, studii referitoare la problema construcției de locuințe și a celor socio-culturale, studii demografice, adrese pentru aprobarea construirii în unele orașe a centrelor politico-administrative, ș.a.

Pentru studierea urbanizării desfășurate în orașul Miercurea-Ciuc, în perioada supusă atenției, au fost cercetate mai multe fonduri de arhivă, unele dintre ele aflate la Serviciile Județene ale Arhivelor Naționale din Harghita și Mureș, altele aflate la instituțiile creatoare. Au fost valorificate documente din fondul *Prefectura județului Ciuc –părțile structurale Comitetul Provizoriu și Consiliul Județean*, în care au fost identificate documente ce prezintă momente importante din extinderea teritorială a orașului, *Consiliul popular al județului Harghita* care cuprinde registrele autorizațiilor de construcții - sector socialist, pentru obiective industriale, comerciale, culturale, din toate localitățile județului.

De asemenea, au fost cercetate fondul *Primăria/Sfatul Popular al orașului Miercurea-Ciuc*, din care au fost studiate procesele-verbale ale ședințelor ordinare ale Comitetului Provizoriu al orașului, memoriile justificative ale proiectelor privind alimentarea cu apă; fond *Comitetul Municipal P.C.R. Miercurea-Ciuc* care cuprinde, în principal, informările instituțiilor administrative către organizația locală a partidului, *Consiliul Popular al orașului Miercurea-Ciuc* în care se află deciziile Comitetului Executiv al Sfatului Popular al orașului privind activitatea urbanistică, autorizațiile de construcții, referatele privind regimul de înălțime a construcțiilor pe zone și multe alte genuri de documente, precum și alte fonduri arhivistice care redau informații despre activitatea economică a orașului în perioada comunistă.

În cercetarea științifică a temei au fost utilizate volumele de documente publicate de Arhivele Naționale ale României, dintre care amintim „*Stenogramele ședințelor Biroului Politic și ale Secretariatului Comitetului Central al P.M.R.*”, vol. III-IV (partea I), 1950-1952.

Pentru realizarea subcapitolelor referitoare la populație, spațiul rezidențial, mișcarea migratorie, mișcarea naturală a populației au fost consultate informațiile din Recensămintele României publicate de Direcția Generală de Statistică și alte lucrări referitoare la evoluția numerică a populației din orașul Miercurea-Ciuc¹.

¹Ioan Lăcătușu, *Structuri etnice și confesionale în județele Covasna și Harghita*, Editura Universității „Petru Maior”, Târgu-Mureș, 2008; Varga, Árpád E., *Erdélyi etnikai és felekezeti statisztikája. I. Kovászna, Hargita és Maros megye. Népszámlálási adatok 1850–1992 között (Statistica etnică și confesională a Transilvaniei. I. Județele Covasna, Harghita, Mureș. Datele recensămintelor din anii 1850-2002)*, Editura Pro-print, Miercurea Ciuc, 2008, [www. kia. Hu / konyvtar / erdely / erd2002 / hretnl02.pdf](http://www.kia.hu/konyvtar/erdely/erd2002/hretnl02.pdf).

În documentele epocii, rapoartele la congresele partidului, programul P.C.R., care definesc în mod explicit ideologia partidului, au fost identificate direcțiile politicii de urbanizare din timpul regimului comunist.

Pentru a sublinia modul în care a fost aplicată ideologia comunistă în domeniul urbanizării au fost analizate normele legislative publicate în „Colecția de legi, decrete, hotărâri și alte acte normative”, în „Buletinul Oficial al R.S.R.”, în „Colecția de Hotărâri și Dispoziții ale Consiliului de Miniștri al R.P.R.” și „Buletinul Oficial al Consiliului popular al județului Harghita”. Cercetarea a vizat și presa perioadei: „Scânteia”, „Informația Harghitei”, „Steaua Roșie”, pentru evidențierea modului în care politica și „realizările” regimului erau promovate în opinia publică.

Lucrarea de față este structurată în trei mari capitole, iar în finalul tezei au fost anexate documente care provin din arhiva C.C. al P.C.R. relevante în desfășurarea activităților dictate de partid, documente de statistică, imagini ale unor edificii importante din Miercurea-Ciuc care aparțin patrimoniului său arhitectural, precum și construcțiile ridicate în perioada comunistă.

CAPITOLUL I

URBANIZAREA ÎN IDEOLOGIA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN.

MATERIALIZAREA ÎN LEGISLAȚIE

Acest prim capitol își propune analiza aspectului urbanistic în ideologia comunistă și materializarea lui la nivelul actelor legislative, care au constituit baza transformărilor comuniste în spațiul urban românesc.

Analiza supune atenției întreaga perioadă comunistă (1948-1989), urmărind evoluția problematicii menționate pe trei etape.

Prima etapă este cea marcată de politica lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, perioadă în care s-au constituit și au fost impuse componentele, mecanismele, pârgھیile principale ale noului regim după model sovietic.

Analiza urbanizării extinsă cronologic și asupra primei perioade a regimului comunist permite o mai bună urmărire a procesualității istorice și o înțelegere corectă a evoluției politicii urbanistice în următoarele două etape, care corespund perioadei 1965-1989, când la conducerea partidului și statului s-a aflat Nicolae Ceaușescu.

A doua etapă este cea de la mijlocul anilor '60 până la cutremurul din martie 1977, moment de o semnificație deosebită în istoria urbanismului românesc, deoarece distrugerile provocate au neutralizat speranța că patrimoniul arhitectonic ar putea fi protejat.

A treia etapă a durat până la sfârșitul regimul comunist și a fost caracterizată de aplicarea unei politici urbanistice, care a avut ca scop schimbarea aproape în totalitate a spațiului urban românesc.

1.1 „MODERNIZAREA ORAȘELOR” ÎN IDEOLOGIA COMUNISTĂ

Subcapitolul prezintă ideologia privind *modernizarea orașelor* așa cum a evoluat în documentele epocii, deoarece efectele aplicării ei au avut un impact major asupra populației.

Modernizarea spațiului urban a însemnat pentru regim, în special, *crearea de noi orașe și transformarea celor existente*, astfel încât să corespundă nevoilor noi ale societății socialiste. Astfel, una dintre cele mai importante ramuri ale economiei naționale a devenit urbanismul socialist. Ca și alte domenii, el avea să demonstreze modul în care au fost puse în practică „marile idei ale epocii”.

În perioada de început a regimului comunist, ideea subliniată permanent în discursul politic referitor la transformarea orașelor existente a fost ***desființarea contradicțiilor dintre periferie și centrul orașelor*** sau ***construirea orașelor fără periferii***. Acesta a fost elementul de bază al transformărilor sociale pe care trebuia să îl sufere sectorul urban, fiind trasate direcțiile ce trebuiau urmate pentru anularea urbanismului burghez și copierea unui alt model, cel al regimului stalinist.

În anul 1964 s-a produs marea ruptură ideologică dintre București și Moscova. Alegerea lui Ceaușescu la conducerea statului a însemnat instaurarea regimului comunist-naționalist ale cărui caracteristici sunt ușor de identificat și în domeniul urbanizării. Arhitectura trebuia să simbolizeze victoria socialismului și să dea naștere unui oraș modern, care să reprezinte acest tip de societate. În același timp, noua arhitectură trebuia să pună în practică ideea identității naționale.

Crearea cadrului legislativ (hotărâri, decrete, legi privind reconstrucția orașelor, organizarea activității în domeniul arhitecturii, sistematizarea teritoriului, a arterelor de circulație etc.), necesar aplicării în practică a noii politici urbanistice, a fost evidențiat în urma unei cercetări detaliate a legislației comuniste. Dintre normele legislative care au impus direcțiile urbanismului din perioada studiată amintim *Hotărârea nr. 2447/1952 a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român și a Consiliului de Miniștri al R.P.R. cu privire la construcția și reconstrucția orașelor și organizarea activității în domeniul arhitecturii*², unul din pilonii de bază ai activității urbanistice pusă în practică de regimul comunist.

Sistemul legislativ referitor la urbanizare a fost completat cu alte acte normative privitoare la realizarea construcțiilor, îmbunătățirea activității de sistematizare și de proiectare a construcțiilor, organizarea și sistematizarea zonelor și platformelor industriale ș.a. .

² Colecția de Hotărâri și Dispoziții ale Consiliului de Miniștri, nr.7 din 14 noiembrie 1952, p.96.

Cadrul legal al întregii activități de reorganizare a activității urbanistice fost statuat de *Legea 58 din 1974 privind sistematizarea teritoriului și a localităților urbane și rurale*³.

Prin alte două instrumente legislative⁴ au fost hotărâte organizarea și funcționarea Consiliului Culturii și Educației Socialiste, desființarea Direcției Patrimoniului Cultural Național, stabilirea sarcinilor Comisiei Centrale de Partid și de stat pentru sistematizarea teritorială urbană și rurală în activitatea de conducere și control. Acestea alături de *Legea sistematizării teritoriului și cutremurul din 1977* au înlesnit acțiunea de demolare în centrele urbane, făcută în numele modernizării.

I.2 „LOCUINȚA COLECTIVĂ” ÎN VIZIUNEA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

În a doua parte a capitolului abordăm evoluția *spațiului rezidențial* în politica partidului, arhitectura locuințelor fiind un element important al urbanisticii socialiste, alături de arhitectura publică și cea industrială.

Ideea marxistă a „luptei de clasă” este prezentă în urbanistica socialistă, așa cum reiese din documentele partidului. Era o luptă dusă împotriva „concepției individualiste” a burghezilor, ei fiind considerați „exploatatori”, acuzați că „și-au creat condiții optime de locuit în dauna clasei muncitoare care locuiește în mizerie”⁵, „orașele burgheze sunt locuri specifice de exploatare a proletariatului (...), oamenii muncii fiind nevoiți să-și rezolve problema locuinței singuri, înghesuindu-se în locuințe mici, insalubre, improvizate în grajduri sau magazinei”⁶.

Ca urmare, arhitectura, dezvoltarea urbană în general, îngrădite de astfel de idei, au trebuit să se racordeze la fenomenul social al creșterii forțate a populației orășenești.

Investiția în construcția de blocuri/locuințe colective a reprezentat o prioritate a perioadei, fiind considerată oficial un domeniu de mare importanță. Locuințele proletariatului au beneficiat de o atenție specială din partea partidului, prin plenare, conferințe, rapoarte, referate, întâlniri oficiale cu arhitecții. Orașul socialist prin locuințele sale colective a fost „propagandistul” ideologiei comuniste, prin el se dorea punerea în aplicare a politicii de „omogenizare” a populației, blocul reprezentând în acest context un spațiu ideal de supraveghere și dominare a cetățenilor.

³ „Buletinul Oficial al R.S.R.”, nr.135 din 1 noiembrie 1974.

⁴ *Decretul nr. 442 din noiembrie 1977 privind organizarea și funcționarea Consiliului Culturii și Educației Socialiste și Decretul nr. 43 din 3 martie 1978, prevedea stabilirea sarcinilor Comisiei Centrale de Partid și de stat pentru sistematizarea teritorială urbană și rurală în activitatea de conducere și control.*

⁵ A.N.I.C., fond Consiliul de Miniștri, d.52/1949, f. 433.

⁶ *Ibidem*, d.55/1949, f.1,4.

Cele două segmente ale ideologiei comuniste referitoare la locuire: lupta împotriva „individualismului burghez” și rezolvarea problemei locuirii la orașe s-au materializat în plan legislativ în legi, decrete, hotărâri care au vizat naționalizarea caselor, normarea spațiilor de locuit sau construcția de locuințe.

Dintre actele normative care au trasat drumul ireversibil al adaptării orașului românesc la coordonatele ideologice comuniste amintim, în primul rând, *Decretul nr. 92 din anul 1950 privind naționalizarea caselor*⁷, după naționalizarea imobilelor menționate în listele-anexă ale decretului a urmat reglementarea legislativă a normării spațiului locativ prin *Decretul nr. 78 din 5 aprilie 1952 privitor la normarea, repartizarea și folosirea suprafeței locative și reglementarea raporturilor dintre proprietari și chiriași*⁸, cu numele ei popular *Legea spațiului locativ*.

În încercarea rezolvării problemei spațiului locativ în orașe, unele dintre actele legislative au vizat încurajarea construcției de locuințe pe baza cooperării dintre locatari, dar și execuția de locuințe pe bază de credite acordate de stat⁹. Regimul comunist a aplicat toate metodele necesare pentru ca sentimentul de siguranță să fie înlocuit cu cel de nesiguranță și instabilitate, pentru a crea sentimentul dependenței cetățenilor față de stat.

Construcția de locuințe a fost programul arhitectural cu cea mai mare dinamică în perioada comunistă. A existat un proces cantitativ și calitativ uneori, având în vedere numărul construcțiilor, suprafața locuinței, echipare, dar locuința a fost limitată ca aspect datorită tipizării.

Analiza celor două aspecte din ideologia comunistă, materializate în legislație, are o însemnătate deosebită în înțelegerea procesului, a mecanismelor folosite de autoritățile comuniste în transformarea spațiului urban românesc.

CAPITOLUL II

MECANISME SPECIFICE REGIMULUI COMUNIST PENTRU APLICAREA POLITICII DE URBANIZARE

⁷ „Buletinul Oficial al R.P.R.”, nr.36 din 20 aprilie 1950, p.465-466.

⁸ „Buletinul Oficial al R.P.R.”, nr. 17 din 5 aprilie 1952, p.137-142.

⁹ *Hotărârea Comitetului Central al P.C.R. și a Consiliului de Miniștri al R.S.R. nr. 26 din 12 ianuarie 1966 privind sprijinirea de către stat a cetățenilor de la orașe în construirea de locuințe proprietate personală; Decretul nr. 713 din 23 iulie 1967; Legea nr. 4 din 28 martie 1973⁹ reglementa cadrul juridic privind dezvoltarea construcției de locuințe, vânzarea de locuințe din fondul de stat către populație și construirea de case de odihnă proprietate personală; Legea nr. 5 din 1973 privind administrarea fondului locativ și reglementarea raporturilor dintre proprietari și chiriași ș.a.*

Orașele apar ca o materializare a societății în care s-au format și s-au aflat într-un continuu proces de adaptare la cerințele ei calitative, cantitative, economice sau estetice.

II.1 ROLUL DETERMINANT AL INDUSTRIALIZĂRII ÎN PROCESUL COMUNIST DE URBANIZARE

Unul dintre obiectivele primordiale ale politicii comuniste a fost **industrializarea** țării considerată a fi o problemă complexă. Dezvoltarea sectorului industrial era văzut ca singura soluție pentru rezolvarea unei probleme sociale identificată de regim: suprapopulația agricolă, dar și pentru creșterea nivelului de trai al populației, pentru creșterea importanței clasei muncitoare în viața politică reprezentată de partidul comunist.

Cele mai mari eforturi investiționale au fost îndreptate spre această ramură economică, iar urmările asupra spațiului urban au fost dintre cele mai hotărâtoare. Ea a determinat apariția unor orașe, fie în apropierea centrelor industriale deja existente, fie pe locuri noi, ca urmare a realizării unor investiții și a schimbat radical înfățișarea celor existente prin construcția marilor întreprinderi, venirea muncitorilor cu toate problemele generate de migrația populației de la sat spre oraș.

În general, procesele de industrializare și urbanizare impuse de regimul comunist din România, într-un mod masiv și brutal a dislocat structurile tradiționale predominante ale societății românești. Evoluția firească spre economia de piață și modernizarea societății au fost stopate. Totuși, ca urmare a acestui proces de industrializare a multor zone ale țării, discrepanțele în dezvoltarea lor economică s-au redus substanțial în perioada economiei centralizate.

II.2 SISTEMATIZAREA TERITORIALĂ A ORAȘELOR ȘI CONSTRUIREA „CENTRELOR CIVICE”

Prin acțiunea de sistematizare a orașelor s-a avut în vedere sistematizarea mediului fizic, planificarea activității economice, sistematizarea sau politica socială. Regimul comunist, ca și alte epoci istorice, și-a elaborat propriile metode și sisteme de organizare care s-au reflectat în construcția orașelor, în aspectul lor.

În **politica de urbanizare și sistematizare** a teritoriul României aplicată în perioada comunistă, se disting două direcții de acțiune: **transformarea unor comune în orașe și dezvoltarea, restructurarea orașelor existente.**

II.2.1 Deveniri urbane: transformarea administrativă a unor comune în orașe

Dezvoltarea mediului urban a fost unul dintre obiectivele primordiale ale Partidului Comunist, mediul propice evoluției clasei sociale reprezentative pentru regim și anume clasa

muncitoare. Acest deziderat s-a reflectat în reorganizările administrative care avut loc după al doilea război mondial, printre care amintim: *Legea 5 din 6 septembrie 1950*¹⁰ pentru împărțirea administrativ-teritorială a Republicii Populare Române, conform căreia teritoriul României era împărțit în regiuni, raioane, orașe și comune, *Legea 55 din 19 decembrie 1968*¹¹ prin care teritoriul României era împărțit în județe, municipii, orașe, localități componente ale municipiilor ori orașelor, comune și sate, precum și o serie de decrete prin care numeroase localități rurale au fost declarate orașe.

Regimul comunist era preocupat și de scăderea procentului de populație rurală din România, multe comune au fost declarate orașe, deși erau departe de a îndeplini standardele minime în acest sens.

Astfel, ideile călăuzitoare ale partidului referitoare la spațiul de evoluție a populației au dus la modificări ireversibile. Până în anul 1989, regimul comunist și-a atins unul dintre cele mai importante obiective ale sale și anume transformarea radicală a hărții așezărilor urbane din România.

II.2.2 Sistematizarea și reconstrucția orașelor

Desființarea diferențelor dintre centrele și periferiile orașelor, dezvoltarea armonioasă a țării au fost unele dintre ideile programului comunist, cărora li s-au supus planificarea economică și socială, instrumentul fiind sistematizarea teritorială.

Alcătuirea planurilor de sistematizare a fost concepută ca o operațiune de foarte mare amploare, fără precedent în istoria noastră, dar și foarte dificil de realizat. Pentru elaborarea acestor lucrări de o asemenea complexitate era nevoie de specialiști urbaniști, topografi, instrumente pentru realizarea lucrărilor și multe alte elemente care lipseau în majoritatea localităților. Acestea au fost unele dintre cauzele care au dus la o absență a planurilor de sistematizare pentru majoritatea localităților urbane până la mijlocul anilor '60. În această perioadă s-a început „modernizarea” orașelor prin intervenții izolate, fără a se stabili o corelație între ele.

Așa cum reiese din stenogramele ședințelor Comitetului Executiv al P.C.R., de la mijlocul anilor '60, organele de stat și partid au acordat o atenție sporită sistematizării teritoriului. Începând cu această perioadă au fost întocmite planuri de sistematizare, ca documente urbanistice obligatorii pentru stabilirea strategiei de dezvoltare a fiecărui oraș. Aceste planuri au făcut posibilă o privire de ansamblu asupra localităților, o evaluare prin prisma viziunii epocii a tuturor zonelor din orașe.

După pregătirile legislative și instituționale, necesare efectuării unor intervenții masive în structura orașelor, în anii '70, puterea comunistă a trecut la schimbarea urbanistică planificată

¹⁰ „Buletinul Oficial”, nr.77 din 1950.

¹¹ „Buletinul Oficial”, nr.163-165 din 20 decembrie 1968.

propriu-zisă. Astfel, demolarea și reconstrucția urbană au început să fie aplicate odată cu planul cincinal 1976-1980. Un rol important în această acțiune l-a avut *Legea sistematizării teritoriului localităților urbane și rurale nr. 58 din 1 noiembrie 1974*¹², care a fost aplicată sistematic după cutremurul din 1977, deschizându-se o nouă etapă în procesul de reorganizare și reconstrucție a vechilor zone din orașe.

Sistematizarea a avut drept scop remodelarea orașelor, iar în această amplă acțiune s-a prevăzut și *construirea „centrelor civice”*, sediile politico-administrative ale județului, simbolurile comuniste în teritoriu. Cel mai elocvent exemplu de construcție a unui centru civic al orașului îl reprezintă construirea centrului civic în capitală.

Punerea în practică a proiectului „centru civic” a fost posibilă datorită unei concentrări fără precedent pentru un asemenea obiectiv a resurselor materiale, energetice și spațiale, a forței de muncă, impusă de puterea politică. Toate lucrările au însemnat sacrificii imense, printre care amintim demolarea zonei centrale istorice a Bucureștiului, alungarea a zeci de mii de locuitori din cartierele centrale demolate, privațiuni economice ș.a. .

II.3 EVOLUȚIA SITUAȚIEI DEMOGRAFICE URBANE ȘI A FONDULUI REZIDENȚIAL

II.3.1 Evoluția demografică urbană

Unul dintre cele mai importante fenomene care au avut loc în timpul regimului comunist a fost creșterea numărului populației la nivelul întregii țări, mai ales în mediul urban. Principalul factor al creșterii populației urbane a fost **migrația internă** determinată în majoritatea cazurilor de probleme economice.

În timp ce industrializarea accelerată a creat locuri de muncă la oraș, procesul de colectivizare a dus la lipsirea țăranilor de principalul mijloc de asigurare a traiului și a disponibilizat această forță de muncă. Înființarea întreprinderilor industriale, a școlilor, spitalelor în orașe a determinat un anumit ritm de dezvoltare, ceea ce a dus la mari fluxuri migratorii.

Grupa de vârstă cea mai dinamică a constituit-o tineretul, orașele erau o atracție pentru tineri, ele ofereau locuri de muncă, locuințe, șanse de ascensiune profesională etc. .

Având în vedere studiile sociologice privitoare la populația urbană, se constată o creștere diferențiată a populației, având în vedere mărimea orașelor cât și perioada, maximum migratoriu al populației de la sat spre oraș a fost atins în deceniul opt. Migrația în perioada comunistă a însemnat și redistribuirea locuitorilor între județe, de la județele mai puțin industrializate, către județele cu o industrie mai dezvoltată.

¹² „Buletinul Oficial”, nr. 135 din 1974.

Din analiza datelor prezentate în *Anuarele Statistice* reiese o creștere a populației urbane de la 33% în anul 1965 la 53% în anul 1990. Orașele nu au putut menține un ritm de dezvoltare corespunzător cererii populației, îndeosebi în orașele mari au fost create dezechilibre și au fost declarate orașe închise. Urmarea directă a acestor politici a fost modificarea balanței socio-demografice a țării, într-un interval relativ scurt, cu urmări importante.

II.3.2 Construirea spațiului rezidențial

Orașele nu erau pregătite să facă față acestui exod al populației, iar una din marile probleme generate de explozia demografică urbană în perioada comunistă a fost lipsa locuințelor. În drumul său spre o societate comunistă, statul a preluat aproape integral responsabilitatea cazării noii populații orășenești. Consecința imediată au fost investițiile mari în rezolvarea acestei probleme, care a devenit o prioritate a perioadei, iar activitatea în domeniul construcției de locuințe a cunoscut o evoluție fără precedent. Locuința individuală nu a mai fost folosită ca o modalitate pentru rezolvarea problemei locuirii, fiind promovată forma colectivă - blocul.

De-a lungul epocii comuniste, construcția blocurilor a fost adaptată și ea ideilor partidului, având în vedere: regimul de înălțime a clădirilor, care a crescut având ca scop folosirea cât mai eficientă a terenurilor și a tehnologiilor industriale; elaborarea de proiecte-tip, cea mai mare parte a construcțiilor destinate locuirii a fost tipizată și au fost aplicate soluții constructive care să ușureze folosirea largă a prefabricatelor; suprafețele apartamentelor; structura de rezistență a blocurilor, după 1977 s-a hotărât asigurarea unei rezistențe la cutremur a clădirilor mai mare față de perioada anterioară; zona de construire a blocurilor, dacă, între anii 1955-1970, apartamentele menite să găzduiască numărul tot mai mare de muncitori au fost construite la periferia orașului, de-a lungul unor bulevarde de centură sau al șoselelor de acces în orașe, începând cu anii '70, lucrările s-au concentrat în marile centre ale orașelor. În ceea ce privește finanțarea, statul a fost principalul investitor și urmând politica partidului de urbanizare a țării, a construit mai mult în orașe.

Solicitările de locuințe din partea noii populații urbane au făcut ca locuința să devină cel mai important program de arhitectură din punct de vedere cantitativ realizat în timpul regimului comunist.

Toate aceste transformări au produs o diferență majoră raportată la orașul anterior, cu mari efecte asupra configurației, aspectului orașelor și *etnologiei urbane*. Pentru cei nou-veniți la oraș, apartamentul de bloc a reprezentat simbolul reușitei în viață, ulterior, datorită lipsurilor apărute în viața lor, percepția asupra existenței în mediul urban s-a schimbat într-un mod categoric.

Prin măsurile luate, regimul comunist a schimbat societatea românească, până atunci una tradițională, pentru ca ea să corespundă nevoii „omului nou”, reprezentativ pentru societatea comunistă, care trebuia să funcționeze conform regulilor impuse de doctrina comunistă.

CAPITOLUL III

STUDIU DE CAZ: ORAȘUL MIERCUREA-CIUC

III.1 MIERCUREA-CIUC DE LA ATESTAREA DOCUMENTARĂ LA INSTAURAREA COMUNISMULUI

Orașul Miercurea-Ciuc este atestat documentar printr-o scrisoare de privilegii datată la 5 august 1558. Miercurea-Ciuc, în limba maghiară: *Csikszereda*, este reședința și cel mai mare oraș al județului Harghita. Prima parte a denumirii provine de la târgurile săptămânale ce aveau loc în localitate, în zilele de miercuri - *szereda*.

După anul 1867, orașul Miercurea-Ciuc s-a dezvoltat din punct de vedere economic, la începutul secolului al XX-lea era un nucleu de urbe, care cuprindea edificiile ce găzduiau instituțiile administrative, cu zona locuințelor funcționarilor și slujbașilor publici. Zona centrală se delimita de așa-numitul oraș-târg ale cărui posibilități constructive erau delimitate în mod natural.

În perioada interbelică, din punct de vedere administrativ, Miercurea-Ciuc a fost reședința județului Ciuc, o perioadă prolifică pentru activitatea urbanistică.

După război, Miercurea-Ciuc și-a pierdut însemnătatea ca centru administrativ, deoarece conducerea regională, ce cuprindea în esență întregul ținut secuiesc, s-a mutat la Târgu-Mureș, iar Miercurea a devenit capitală de raion pentru spațiul Depresiunii Ciucului.

III.1.1 Evoluția teritorială și demografică a orașului până în anul 1948

Nucleul inițial al așezării a fost constituit dintr-o singură stradă lată, fusiformă, cu axa pe direcția est-vest, iar în partea ei centrală, mai largă s-au desfășurat târgurile. De-a lungul străzii au fost construite case cu parcele înguste. Proprietățile mai vechi, mai mari și de formă regulată s-au aflat la nord de strada folosită ca loc de târg, chiar și după construirea părții sudice, târgul a prezentat o formă deosebit de simplă și de încheată, structura sa fiind formată din parcele regulate, lungi și înguste, dispuse în dreptul unei piețe-târg mult alungite, având la capătul vestic biserica.¹³

¹³ G. Vámszer, *Csik vármegye településtörténete, Helyörténeti adatok a hajdani Csik vármegye (Csik, Gyergyó és Kászón) településtörténetéhez*, (Date referitoare la istoricul așezărilor din fostul comitat al Ciucului), Miercurea Ciuc, 2000, p.36.

Lipsa posibilităților de dezvoltare a orașului era evidentă, acesta neavând un teritoriu suficient pentru o evoluție economică și socială pozitivă. Cu timpul, localitatea s-a extins teritorial prin adăugarea unei grupări de proprietăți numită „Csütörtökfalva” a satului Toplița-Ciuc, formându-se o structură cu două străzi principale perpendiculare. La mijlocul secolului al XIX-lea s-a unit cu Miercurea-Ciuc localitatea din jurul cetății, care avea jurisdicție separată, Martonfalva, iar în anul 1931 s-a alipit și comuna Jigodin.

Datele referitoare la demografia zonei redau imaginea unei localități cu un număr mic de locuitori, la recensământul din 1567 au fost înregistrați aproximativ 150 de locuitori, în 1850- 924 de locuitori, iar în 1930 o populație statornică de 1195 de persoane. Statisticile evidențiază o evoluție extrem de lentă din punct de vedere numeric a localității, proporțională cu dezvoltarea sa.

III.1.2 Activitate economică

Orașul Miercurea-Ciuc și-a început activitatea ca târg săptămânal ținut în ziua de miercuri, din însemnările ulterioare reiese că el a devenit centrul provincial local al crescătorilor de animale.

La jumătatea sec. XIX, orașul avea între 100-200 de meșteșugari¹⁴, ceea ce relevă o activitate industrială redusă, specifică unui oraș de mici dimensiuni, iar cele mai frecvente meserii erau legate de necesitățile de bază ale omului.

Schimbări radicale în dezvoltarea orașului s-au produs la sfârșitul secolului XIX - începutul secolului XX, când a fost construită calea ferată Brașov – Miercurea-Ciuc, dată în folosință la 5 aprilie 1897 și au fost puse bazele rețelei electrice a orașului, în anul 1911.

Orașul a început să se dezvolte, fiind înființate unități industriale de prelucrarea lemnului, de industrie ușoară și de construcții de mașini. Cu toate acestea, Miercurea-Ciuc nu poate fi caracterizat ca o localitate dezvoltată din punct de vedere economic.

III.1.3 Edificii istorice și viața spirituală în zona Ciucului

Orașul Miercurea Ciuc dispune de o istorie culturală bogată, cu unele dintre cele mai autentice elemente de patrimoniu arhitectural, definitorii pentru istoria zonei. Unele dintre reperele vieții spirituale ale orașului și zonei sunt: mănăstirea *Vizita Fecioarei Maria la Elisabeta*, dezvoltarea timpurie a *învățămintului din Șumuleu*, așezare atestată în anul 1332, devenită cartier al orașului, *tipografia franciscanilor* de la Șumuleu ș.a. .

Un moment important pentru istoria și arhitectura orașului a fost construirea *cetății Mikó*, cea mai veche construcție a orașului Miercurea-Ciuc, începând cu anul 1611. Alte edificii istorice

¹⁴ Judit Pál, *Meșteșugurile în orașele din Transilvania în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, în „Historia Urbana”, Tom VI nr. 1-2, 1998, p. 85-94.

importante sunt clădirea Primăriei Miercurea-Ciuc, Palatul Justiției construit în stil eclectic și penitenciarul, realizate în anul 1904, Spitalul județean vechi, Casa „Pál Gábor”, vechea fabrică de bere, construită în ultimele decenii ale sec. al XVIII-lea, a fost primul obiectiv industrial însemnat din oraș.

III.2 EVOLUȚIA ORAȘULUI ÎN PERIOADA COMUNISTĂ

În perioada analizată, orașul a urmat etapele dezvoltării impuse la nivel național de politica partidului comunist, pe linia industrializării și urbanizării, fapt reflectat și în evoluția lui teritorială, demografică și urbană.

III.2.1. Extinderea teritorială a orașului

Această acțiune a început încă din 1948, ca o fază pregătitoare a punerii în aplicare a viitoarei reforme administrative și a avut mai multe etape. Prin *Ordin circular al Ministerului Afacerilor Interne* se dădea posibilitatea localităților vecine, comunele Toplița-Ciuc, Șumuleu și Cioboteni să se contopească cu orașul Miercurea-Ciuc. În urma alipirii acestor comune s-a mărit hotarul orașului cu un teritoriu important, care a creat posibilitatea extinderii suprafețelor dedicate construcțiilor și întinderii orașului. În anul 1956 au fost înglobate cătunele Harghita-Băi, Csiba și Cormoș.

Extinderea teritorială a orașului s-a realizat cu scopul adaptării orașului Miercurea-Ciuc la cerințele politice, sociale și economice ale regimului comunist, iar consecințele acestei extinderi teritoriale au fost vizibile în evoluția lui ulterioară.

III.2.2 Evoluția economică

Instaurarea regimului comunist a însemnat și pentru Miercurea-Ciuc, ca și pentru alte localități, distrugerea structurilor tradiționale ale societății capitaliste.

Procesul cel mai important care s-a desfășurat în industria din orașul Miercurea-Ciuc a fost comasarea unităților mici industriale, a cooperativelor de producție existente în număr mare în primele două decenii de comunism, în întreprinderi mari, supradimensionate, care au format industria socialistă de stat.

Din deceniul șapte a început un program masiv de investiții în structura industrială a orașului, în cele două zone industriale: de est, unde s-a dezvoltat cu precădere industria ușoară și alimentară, și de vest în care s-au modernizat și reconstruit industria prelucrării lemnului, industria constructoare de mașini și minieră, fabrica de bere ș.a

Orașul a cunoscut un salt din punct de vedere al industrializării, pe harta orașului au apărut întreprinderi ce au atras interesul populației din zona Ciucului, dar și din județele învecinate, mai ales după 1965.

III.2.3 Situația demografică a orașului Miercurea-Ciuc

Evoluția industrializării și urbanizării s-a reflectat și în evoluția ascendentă a numărului populației din Miercurea-Ciuc.

În anul 1948, conform documentelor statistice, Ciucul se afla printre orașele mici ale țării, populația orașului număra puțin peste șase mii de persoane, în perioada următoare numărul a crescut datorită extinderii teritoriale și mai puțin ca urmare a migrației de la sat la oraș. Aceasta demonstrează un demaraj mai lent al industrializării și urbanizării în orașul Miercurea-Ciuc, comparativ cu alte orașe din țară.

Din anii '70, industrializarea forțată a condus la dublarea populației orașului și la schimbarea componenței acesteia, iar până în anul 1989, numărul populației a crescut de zece ori, comparativ cu anii '50.

Perioada cea mai intensă a migrației, reflectată de numărul celor sosiți în oraș, a fost între anii 1966-1980, când spre orașul Miercurea-Ciuc s-au îndreptat locuitori din mediul rural apropiat sau chiar de la depărtare, în număr mare din Moldova, fiind atrași de nivelul de dezvoltare a industriei și serviciilor. De asemeni s-au întors în localitate mulți maghiari plecați în anii 1948-1968 în alte zone industriale ale țării.

Problemele generate de acest fenomen au fost diverse și complexe, printre care amintim: nevoia de locuințe, de creșe, școli, unități medicale.

III.2.4 Măsuri pentru asigurarea spațiului locativ populației orașului

Prin actul de naționalizare a imobilelor din 1950 a fost desființată proprietatea privată asupra unor imobile care au devenit sediul pentru anumite instituții publice sau spații de locuit pentru noii veniți în Miercurea -Ciuc.

Naționalizarea imobilelor nu a rezolvat problema lipsei spațiului locativ al orașului, odată cu forțarea dezvoltării industriale a orașului a fost accelerată și construcția cartierelor de blocuri pentru o populație aflată în continuă creștere. Investițiile masive în construcția de locuințe au început la sfârșitul deceniului al șaptelea, când a fost dat în folosință primul cartier construit în timpul regimului comunist, în Miercurea- Ciuc - **Cartierul Patinoarului**.

La începutul anilor '70, în partea de S-E a orașului a fost construită partea de nord a **cartierului Tudor Vladimirescu**, după care cartierul amintit a progresat spre sud, pe cele două laturi

ale Bulevardului Frăției. Apoi a fost ridicat *cartierului Spicului* din nord-estul orașului, iar de la mijlocul anilor '80, lucrările s-au extins în *zona Lunca Mare* și pe *strada Florilor*. Mărimea clădirilor construite urma modelul celor din întreaga țară, parter cu patru etaje sau cu zece.

III.2.5 Sistematizarea orașului și construcțiile edilitare

Încă din 1948, autoritățile județene au încercat reglementarea sistematizării și activității de construcții prin obligativitatea fiecărei localități de a-și întocmi propriul plan de sistematizare și de dezvoltare, dar la jumătatea deceniului următor, orașul Miercurea-Ciuc nu avea un plan de sistematizare, fiind elaborate doar studii de amplasare a obiectivelor ce urmau să fie construite.

Perioada 1948-1965 a fost una cu o evoluție mai lentă în domeniul construcțiilor, comparativ cu alte orașe din țară, însă au fost realizate câteva lucrări de interes public: lucrări privind executarea rețelei de canalizare a orașului, a apeductului orașului, repararea podurilor, construcția trotuarelor și străzilor, construcția băii de la Jigodin, au fost extinse spațiile verzi, amplificarea uzinei electrice, construcția Casei de cultură.

Anul 1965 a dat startul unor intervenții de amploare asupra orașului Miercurea-Ciuc, odată cu realizarea schiței de sistematizare. Se dorea construirea unei urbe înfloritoare, ca urmare s-a pornit cu un imens avânt și cu o risipă materială pe măsura acestuia. Solul mlăștinos al orașului a impus o muncă specială de edificare a fundațiilor, ceea ce însemna nu numai muncă multă, dar și cheltuieli deosebite. Începând cu deceniul al șaptelea, conform planurilor de sistematizare, orașul și-a pierdut trăsăturile caracteristice.

În urma lucrărilor de sistematizare și reconstrucție, din planul orașului amintit a rămas numai partea orizontală, adică strada Petőfi, o parte din forma veche, iar majoritatea clădirilor vechi din strada Florilor au fost demolate în anii 1980-1989. În locul caselor particulare au fost ridicate blocurile, iar o mare parte a orașului a devenit asemănătoare cu alte orașe reconstruite sau construite conform doctrinei partidului. În locul lor, prin lucrările de sistematizare și reconstrucție, au fost ridicate construcții de interes obștesc, dintre care amintim: Spitalul Județean, policlinica, Palatul Poștelor, Galeria „Nagy Imre”, cinematograful cu cinci sute de locuri, un hotel cu 8 etaje, construirea unui simbol local- patinoarul artificial din Miercurea-Ciuc, înființarea a numeroase școli, creșe, grădinițe, a fost construit centrul civic al orașului care cuprindea o piață, sediul politico-administrativ al județului, Casa de cultură a sindicatelor și Hotelul Harghita.

Intervențiile realizate asupra spațiului acestui oraș nu au avut loc în niciun alt oraș din județ, aspectul, structura orașului au fost modificate radical, atât în privința arhitecturii, populației, cât și specificului economic ale acestuia.

CONCLUZII

Începută după răsturnarea dictaturii antonesciene, ascensiunea comuniștilor spre putere (1944-1945) a schimbat cursul dezvoltării României, care, preluând modelul stalinist, s-a îndepărtat de Europa democratică.

Naționalizarea și începutul procesului de colectivizare a agriculturii (martie 1949) au făcut din stat singurul deținător de resurse care puteau fi astfel direcționate spre accelerarea *dezvoltării industriale*. Rezultatul a fost electrificarea țării, construirea marilor obiective industriale, realizarea unei industrii complexe, organizată cu multe ramuri și subramuri. Industrializarea și-a pus amprenta și asupra arhitecturii orașelor, deoarece construcțiile și instalațiile de mari dimensiuni au determinat schimbări majore în fizionomia peisajului natural, la modificări radicale ale teritoriului, iar pe de altă parte, au schimbat înfățișarea orașelor tradiționale românești.

Urbanizarea a fost una din transformările cu profunzime și amploare pe care le-a cunoscut România în timpul comunismului, cu numeroase implicații și consecințe sociale și economice. În urbanism au fost încorporate ideile comuniste, care prin conținut erau expresia „nevoilor clasei muncitoare”.

Ideologia comunistă a fost materializată prin intermediul legislației, fiind modificată succesiv pentru a corespunde necesităților și dificultăților întâmpinate în organizarea activității urbanistice de către statul comunist. Orașul a devenit simbolul clasei muncitoare și era în viziunea comuniștilor reprezentarea unei societăți care se desprindea iremediabil de trecutul capitalist.

Mecanismele specifice regimului comunist pentru impunerea propriei politici de urbanizare au fost: procesul de sistematizare a teritoriului României, politica de reducere a numărului satelor prin transformarea lor în orașe, acțiunile de demolare a fondului construit din orașe, tipizarea excesivă a construcțiilor destinate locuirii ș.a.. Victimele implementării măsurilor comuniste în spațiul urban au fost patrimoniul arhitectural al țării, care a înregistrat pierderi incomensurabile datorate planificării urbanistice și sistematizării teritoriale, dar și populația al cărei mediu de trai a fost determinat și impus de politica partidului.

De asemenea, spațiul rural tradițional românesc a suferit modificări majore, deoarece multe sate au fost declarate orașe, chiar dacă multe dintre ele nu îndeplineau standardele arhitecturale și de dezvoltare specifice orașelor

Orașele au atras forța de muncă din mediul rural, determinând o creștere a numărului populației urbane, care a ajuns în ultimul deceniu al regimului comunist la jumătate din populația țării. Această creștere a provocat o situație fără precedent, în care statul trebuia să asigure spațiile de cazare pentru noua populație urbană dependentă de el în găsirea spațiului de locuit. Ca urmare, soluția

aplicată a fost promovarea locuințelor colective, a blocurilor, în detrimentul formelor tradiționale de locuire, cele individuale.

Consecințele acestei politici urbanistice au fost ireversibile, multe centre istorice și cartiere vechi din spațiul urban au fost demolate și înlocuite cu blocuri de locuințe tipizate și cu centre „politico-administrative” realizate după același model: o piață centrală pentru demonștrânții, înconjurată de clădiri ale instituțiilor statului.

Luând ca studiu de caz un oraș de o autenticitate incontestabilă, atât ca istorie, ca așezare, cât și ca mod de construire a lui și a edificiilor, orașul Miercurea-Ciuc a urmat în perioada comunistă etapele desfășurate la nivelul întregii țări, impuse de ideologie și prin mecanismele specifice sistemului comunist. În locul unui oraș în care majoritatea clădirilor era constituită din case particulare cu un nivel, cel mult două, au fost ridicate cartiere întregi de blocuri destinate populației angajate masiv în industria din zonă. De asemenea au fost ridicate numeroase clădiri de interes obștesc, dar au fost demolate numeroase construcții tradiționale, de o valoare deosebită din punct de vedere arhitectural-istoric, a fost mărită suprafața și modificată structura orașului, pentru ca acesta să corespundă noii imagini a „orașului modern”. Nu putem nega un salt economic și social în zonă, dar orașul Miercurea-Ciuc a devenit asemănător altor orașe construite sau reconstruite din țară.

Ceea ce caracterizează regimul comunist în activitatea sa urbanistică este uniformitatea, datorată faptului că orașul nu a mai fost construit ca urmare a legislației pieței libere, statul fiind cel care a impus aspectul, cantitatea, calitatea construcțiilor, delimitările zonelor urbane, el fiind singurul investitor, proiectant și constructor.

Lucrarea scoate în evidență evoluția mesajului ideologic transmis de partidul comunist, schimbările produse în conținutul său și materializarea prin actele normative, precum și consecințele practicilor politicii urbanistice a regimului totalitar.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

IZVOARE

1.1 Arhive

Arhivele Naționale ale României, Serviciul Arhivelor Naționale Istorice Centrale, București:

Fond. C.C. al P.C.R.

- Secția Economică
- Secția Cancelarie
- Secția Propagandă și agitație
- Secția Gospodăria de partid

Fond Consiliului de Miniștri - Stenograme

Serviciul Județean Harghita al Arhivelor Naționale:

Fond Camera de Comerț și Industrie Târgu-Mureș. Oficiul județean Ciuc

Fond Comitetul Județean Harghita al P.C.R.

Fond Comitetul Municipal P.C.R. Miercurea-Ciuc

Fond Prefectura județului Ciuc

- Consiliul Județean

- Comisia de Naționalizare

- Comitetul Provizoriu

Fond Primăria/Sfatul Popular al orașului Miercurea-Ciuc

Fond Sfat Popular raion Ciuc

Serviciul Județean Mureș al Arhivelor Naționale:

Fond Regiunea Autonomă Maghiară

Consiliul Județean Harghita:

Fond Consiliul Popular al județului Harghita

Primăria orașului Miercurea Ciuc:

Fond Consiliul Popular al orașului Miercurea Ciuc

CEC Bank - Sucursala Harghita

Fond CEC Bank - Sucursala Harghita

I.2 Documente publicate

Anuarele statistice (1966-1974, 1990)

Stenogramele ședințelor Biroului Politic și ale Secretariatului Comitetului Central al P.M.R., vol. III - IV (partea I), 1950-1952, Arhivele Naționale ale României, București, 2004, 2006.

PERIODICE

„Anuarul Arhivelor Mureșene”, 2004.

„Anuarul Institutului de Istorie „A.D. Xenopol”, 2004.

„ Arhivele Totalitarismului”, 1993, 1995, 1997.

„Buletinul Oficial” (1950, 1952, 1953, 1956, 1958, 1960, 1968, 1971, 1972-1975 , 1977, 1978, 1980, 1984).

„Buletinul Oficial al Consiliului popular al județului Harghita”, 1969, 1971, 1972, 1974, 1977, 1978, 1979, 1980.

„Dosarele istoriei”, 2003.

„Informația Harghitei”, 1969, 1970, 1971, 1976, 1983, 1984, 1985.

„Historia Urbana”, 1995, 1998, 2008.

BIBLIOGRAFII, ENCICLOPEDII, DICȚIONARE

Courtois, Stéphane, *Dicționarul comunismului*, Editura Polirom, Iași, 2008.

Ciobanu, Vasile; Pál, Judit; Spânu, Anda Lucia, *Bibliografia istorică a orașelor din România*, ediție revăzută și adăugită, Editura Academiei Române, București, 2008.

LUCRĂRI GENERALE

Celeac, Mariana, *O analiză comparată a limbajului totalitar în arhitectură*, în „Miturile comunismului românesc”, coord. Lucian Boia, Editura Nemira, 1998, 287-305.

Cioroianu, Adrian, *Pe umerii lui Marx - O introducere în istoria comunismului românesc*, Ediția a II-a, Editura Curtea Veche, București, 2007.

Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, ediția a III-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002.

Derer, Peter, *Locuirea urbană. Schiță pentru o abordare evolutivă*, București, Editura Tehnică, 1985.

Giurescu, Dinu C., *De la Sovromconstrucții nr. 6 la Academia Română: amintiri, mărturii*, Editura Meronia, București, 2008.

Ionescu-Gură, Nicoleta, *Stalinizarea României. Republica Populară Română 1948-1950: transformări instituționale*, Editura All, 2005.

Lăcătușu, Ioan, *Structuri etnice și confesionale în județele Covasna și Harghita*, Editura Universității „Petru Maior”, Târgu-Mureș, 2008.

Munteanu, Ioan Munteanu; Rusu, Rodica, *Timișoara Monografie*, Editura Mirton, Timișoara, 2002.

Orescu, Șerban, *Ceaușismul. România între anii 1965 și 1989*, Editura Albatros, București, 2006.

Pál, Judit, *Procesul de urbanizare în scaunele secuiești în sec. al XIX-lea*, Cluj-Napoca, Presa universitară clujeană, 1999.

Rădulescu Zoner, Șerban; Bușe, Daniela; Marinescu, Beatrice, *Instaurarea totalitarismului comunist în România*, Editura Cavallioti, București, 2002.

Rău, Romeo; Mihuță, Dan, *Unități urbanistice complexe*, Editura Tehnică, București, 1969.

Triscu, Aurelian, *Spații urbane pietonale*, Editura Tehnică, București, 1985.

Toynbee, Arnold, *Orașele în mișcare*, Editura Politică, București, 1979.

Zahariade, Ana Maria, *Arhitectura în proiectul comunist. România 1944-1989*, Editura Simetria, București, 2011.

LUCRĂRI SPECIALE

Cernescu, Trăilă, *Societate și arhitectură: o perspectivă sociologică*, Editura Tritonic, București, 2004, p.5.

Giurescu, Dinu C., *Distrugerea trecutului României*, Editura Museion, București, 1994.

Ionescu, Ion Mircea, *Arhitect sub comunism*, Editura Paideia, București, 2007.

Mărginean, Mara, *Industrializare și urbanizare - muncitorii. Studiu de caz: Hunedoara*, în „Spectrele lui Dej”, coord. Ștefan Bosomitu, Mihai Burcea, Editura Polirom, 2012.

****Miercurea Ciuc. Csikzereda. Szeklerburg*, Editura Miercurea Ciuc, 2007.

Mihăilescu, Vintilă; Nicolau, Viorica; Gheorghiu, Mircea; Olaru, Costel, *Blocul între loc și locuire. Teme și probleme de etnologie urbană*, în „Etnografii urbane. Cotidianul văzut de aproape”, coord. Vintilă Mihăescu, Editura Polirom, Iași, 2009.

Miklós, Endes, Csik-, Gyergyó-, Kászón- Szákek (Csik megye) földjének és népének története n1918-ig (Istoria ținutului și popolației din Scaunele Ciuc, Gheorgheni, Casin (Județul Ciuc) până în anul 1918), Akadémiai Kiadó, Budapest, 1994.

Mureșan, Maria, *Economia României în anii socialismului. Un model de dezvoltare de tip extensiv*, în „Spectrele lui Dej”.

Oțoiu, Damiana, *Construind victoria socialismului*, în „Transformarea socialistă. Politici ale regimului comunist între ideologie și administrație”, coord. Ruxandra Ivan, Editura Polirom, 2009.

Pál, Judit, *Városfejlődés a székelyföldön, 1750-1914 (Dezvoltarea orașelor în secuime, 1750-1914)*, Csikszereda, Editura Pro-Print Könyvkiado, 2003.

Panaiteescu, Alexandru, *De la Casa Scânteii la Casa Poporului. Patru decenii de arhitectură în București 1945-1989*, Editura Simetria, București, 2012.

Ronnäs, Per, *Urbanization in Romania. A Geography of Social and Change Since Independence*, The Economic Research Institute Stockholm School of Economics, 1984.

Varga, Árpád E., *Erdély etnikai és felekezeti statisztikája. I. Kovászna, Hargita és Maros megye. Népszámlálási adatok 1850–1992 között (Statistica etnică și confesională a Transilvaniei. I. Județele Covasna, Harghita, Mureș. Datele recensămintelor din anii 1850-2002)*, Editura Pro-print, Miercurea Ciuc, 2008, [www.kia.hu / konyvtar / erdely / erd2002 / hretnl02.pdf](http://www.kia.hu/konyvtar/erdely/erd2002/hretnl02.pdf).